

סוכות

גליון 229

בראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית אם חלה קדושה על עצי הסוכה

בתו' סוכה ג' א' כ' דמי שהיה יושב בסוכה ושולחנו בתוך הבית שאמרו בזה לא קיימת מצות סוכה מוגזרה שמוא יאכל חוץ לסוכה, הרי שחז"ל ביטלו בזה מצות סוכה מה"ת, אבל בר"ן דף כ"ח מבואר שמה"ת יצא ידי סוכה ורק מדרבנן לא קיים, והיינו דס"ל להתו' דמה שאמרו ביבמות יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת היינו שיש להם כח לעקור את המצוה עצמה ולא רק שאמרו שלא קיים, ועמשי"כ ביבמות שם.

והנה עצי סוכה נאסרים בהנאה והיינו דוקא אם ישב בהם פעם אחת, ע' במ"ב ס"י תרל"ח. והנה יש לדון בישוב בסוכה ושולחנו בתוך הבית אם נאסרה הסוכה, ולכא' לפי התו' שלא קיים מצוה אפי' מה"ת לא נאסרה ולפי הר"ן שמה"ת קיים י"ל שנאסרה.

אשה שישבה בסוכה אם חלה קדושה על עצי סוכה

והנה נסתפקתי באשה שישבה בסוכה או נטלה לולב שיש לה מצוה קיומית אם נאסרה הסוכה והלולב, וכ' רבינו הגר"ח קניבסקי זצ"ל השיב מסתבר שנאסר.

אשה שראשה ורובה בסוכה ושולחנה בבית

האם חלה קדושה על עצי סוכה

והנה לענין הדין שלא ישב בסוכה ושולחנו בתוך הבית ואם עשה כן לא קיים מצות סוכה הרי אין יכול לברך, אבל אשה כיון שמוותרת לאכול גם חוץ לסוכה י"ל שאין בה את הגזירה ותוכל לברך, ע' בס' חוט שני על סוכות.

ולפי' נמצא חידוש שאם איש ישב בסוכה ושולחנו בתוך הבית הרי שלהתו' לא נאסרו עצי הסוכה, ואילו אשה שתשב בסוכה ושולחנה בתוך הבית יאסרו עצי הסוכה.

יושב בשמיני בסוכה ושולחנו בבית אם יש בל תוסף

בעירובין צ"ו א' א"י הישן בסוכה בשמיני לוקח משום בל תוסף, ואמר כ' רבינו הגר"ד לנדו שליט"א שאם אכל בסוכה ושולחנו בתוך הבית הרי תלי' במחלוקת הראשונים הנ"ל, שלפי תו' שעקרו את המצוה מה"ת הי"נ דלא חשיב בל תוסף, ולהר"ן שלא עקרו את המצוה חשיב בל תוסף.

אשה בסוכה בשמיני אם עוברת בבל תוסף

והנה נסתפקתי באשה שישבה בשמיני בסוכה לשם מצוה סוכה אם לוקח משום בל תוסף, וכן יש לדון בכל מי"ע שהזמון גרמא אם הוסיפה בה כגון הוסיפה בעיניית וכדו', והראוני בס' חיים וברכה אות ה' סעיף ע' שהביא מעיקרי הד"ט ס"י ל"ג בשם ספר שדה הארץ ח"ג ס"י ל"ב שאשה שהוסיפה עוד מין בדי' המניעין עוברת בבל תוסף.

אשה ראשה ורובה בסוכה ושולחנה בבית בשמיני אם עוברת בל תוסף ואם נימא שעוברת בבל תוסף, יצא חידוש שאיש שישב בשמיני בסוכה ושולחנו בתוך הבית להתו' לא ילקח, אבל אשה כה"ג תלקח משום שאצלה לא גזרו שלא תשב בסוכה ושולחנה בתוך הבית, וא"כ אצלה הוי מעשה מצוה ועוברת בבל תוסף.

מצהב"ע בלולב של עיר הנדחת

בסוכה ל' בתו' הק' דלולב של אשרה ושל עיר הנדחת שפסלו בגמ' משום כתות', ותיפ"ל משום מצהב"ע, וק' מאוד דבשלמא באשרה נעשית בה עבירה, אבל בעיר הנדחת לא נעשה בזה שום עבירה, ויתכן שכוונת התו' לחק' רק על אשרה, אלא שהתו' הרי הביאו שיש שגרסו באשרה משום מצהב"ע, ובאמת שהתו' לא הזכירו בגי' זו עיר הנדחת, ואולי אה"ע שבעיר הנדחת הטעם משום כתות', ורק באשרה הזכירו טעם של מצהב"ע, אכן בפ"י ר"ח לקמן דף ל"ה כ' להדיא גם על אשרה ועיה"ע מצהב"ע, וגבי לולב של אשרה ושל עיר הנדחת פ"י ר"ח משום כתות', [צ"ע למה לא פ"י גם באתרוג משום כתות', ואפשר דסובר שאין שיעור לאתרוג ומה שאמרו בגמ' שיעור אגוז וכביצה הוא רק משום גמור פירי, וכמו שהזכירו התו' ס' זו בהמשך דבריהם, אלא שיעדין ק' למה לא הזכיר טעם של מצוה הבאה בעבירה בלולב וצ"ע].

ועי"כ ק' מאי שייך בעיר הנדחת מצהב"ע, והי' אפ"ל שהעבירה היא מזה שאינו שורפו ומבטל מצות שריפת עיר הנדחת, אך הרי בי"ט בלא"ה אי"א לשרוף, אלא דאפ"ל שהעבירה מזה שלא שרפו עד עתה וביטל עיי"כ מצוה, אך באמת שיצ"ע אם בביטול מצוה שייך מצהב"ע, וביותר שכאן אין זה ביטול מצוה שהרי יכול לשרוף אח"כ, אלא רק חשיב אחר של מצוה.

ובאמת נ' להוכיח מדי' התו' שלא יתכן שהעבירה היא ביטול מצות שריפה, שהרי התו' ת"י שמצהב"ע הוא רק כשהמצוה בא מחמת העבירה, ואם איתא שהעבירה היא מזה שלא שרפו עד עתה הרי נמצא שהמצוה היא מחמת העבירה, שהרי אילו היה שורפו לא היה יכול ליטול למצוה ורק כיון שלא שרפו מקיים את המצוה, ומוכח שזה לא חשיב מצהב"ע, והדר' קו' לדוכתה איזה עבירה יש בעיר הנדחת, וע' בס' ח"י ר' ראובן.

גר שטבל בפסול חציצה דרבנן

הנה שמעתי מכ' רבינו הגרד"ל שליט"א שגר שטבל במיעוט המקפיד הרי טבילתו מועלת מה"ת, אבל הואיל ומדרבנן הטבילה פסולה נמצא שהוא ישראל מה"ת וגוי מדרבנן.

ואמר שיש להסתפק לגבי קנינים שהרי לר' יוחנן ישראל קונה בכסף וגוי במשיכה ולר"ל איפכא, ועתה יש לדון איזה קנין יהיה לגר זה.

ועוד אמר שלגבי דינים דרבנן חשיב כגוי, ועי"כ לענין אם קרא פ' זכור הרי אם הוא חיוב דאורייתא יכול להוציא אבל אם הוא חיוב דרבנן אין יכול להוציא.

ושמעתי מהגרד"ל שהרי שותפות גוי פוטר מופטר חמור וגם שותפות כהן פוטר, והשתא יש לדון שאם הוי שותפות של כהן בן חלוצה שהוא כשר מה"ת וחלל דרבנן, הרי נמצא שמה"ת שותפות שלו פוטר אבל מדרבנן אינה פוטר, אבל אם גם אותו גר שטבל בחציצה דרבנן היה שותף אי"כ מוכ"ז פטור מופטר חמור, כיון שבדינים דאורייתא פוטרנו שותפות הכהן שהוא כהן דאורייתא, ובדינים דרבנן פוטרנו שותפות אותו גר שהוא גוי מדרבנן.

באופן הנ"ל לענין לולב בשבת

והנה יש לדון שהרי ר"ה שחל בשבת מזה"ת תוקעין ומדרבנן גזרו שמוא יעבירו, וכן ז"ט ראשון של חג שחל בשבת אין נוטלים לולב, והשתא נימא שאדם זה כיון שהוא ישראל מזה"ת וגוי דרבנן יתקע בשופר בשבת כיון שחייב מזה"ת ודינים דרבנן אין לו, ושאלנו ד"ה ל"ה הגרד"ל ואמר שכל היכא שיכול לבא לידי שמוא יעבירו גזרו רבנן.

במחלוקת אם בשבת אסרו לולב או ביטלו את המצוה

והנה הגרע"א במערכה ח' ד"ה והנה כי שאם תקע בשופר בשבת אף שעבר על שבות אבל קיים המצוה בדעבד, ובחלקת יואב קבא דקשיטתא ק"י צ"ט הק' מתי סוכה ג' א' הנ"ל שמוכח שאף מזה"ת לא קיים, וכי עוד שאף לדר"ן שקיים מצוה מזה"ת היינו מושם שישם רק אסרו, אבל היכא שרבנן פטרו לא קיים מזה"ת, וכמו סד"ן בציצית שפטור, (ובאמת בסד"ן בציצית גופיה אין זה ברור אם פטור או אסור וכנ"ל).

וע"ש שהוכיח שרבנן עקרו, דבשו"ע ס"י ש"ג גבי תכשיטין בשבת שאסור מושם שמוא תעבור על אסור הוצאה ברה"ר שייא שבזה"ז שאין רשות הרבים גמור מותר לצאת בתכשיטין, ובבאוה"ל כ' ז"ט לענין לשי"ז למה אין תוקעין שופר בזה"ז כיון שאין לנו רה"ר, ובחלקת יואב הוכיח מזה שעקרו לגמרי את המצוה ולא רק שאסרו, והיינו שאם היה רק אסור אי"כ בזה"ז ל"ש איסור, אלא מוכח שרבנן עקרו המצוה וע"כ אף שבזה"ז אין חשיב איסור כמו תכשיטין מ"מ ליתא להמצוה, ונפ"מ בכ"ז אם שכח ונטל לולב בז"ט ראשון של סוכות שחל בשבת אם צריך ביום שני לומר שהחיינו, ולכא"י כ"ז תל"י בספק הנ"ל אם חכמים יכולים לעקור המצוה עצמה או רק אסרו לעשות את המצוה.

*

פרפראות לחג הסוכות

א. מצינו בשמוני עזרת שחל בשבת, ושני אנשים הוציאו, כל אחד בפני עצמו, מרשות היחיד לרשות הרבים, אותו שאכל בלילה הראשון פת בסוכה, אין מתחייב חטאת על הוצאתו בשמוני עזרת, וחבירו שלא אכל פת בלילה הראשון של סוכות בסוכה, מתחייב חטאת על הוצאה מרשות לרשות, (לחד מ"ד ודלא כהילכתא).

ב. עוד מצינו שאם עשו מלאכות אחרות בשמוני עזרת, מי שאכל בסוכה בלילה הראשון יחייב עליהם חטאת, ומי שלא אכל יחייב פטור עליהם.

ג. אך יתכן לענין איסור לומר דבר שבקדושה סמוך לצואה שלאיש יחייב חטאת ולאשה יחייב חטאת, וכן לענין לשמש שלאיש אין איסור ולאשה יש איסור.

ד. מצינו אתרוג שבימים ראשון יהיה כשר, ובימים השני יהיה פסול, (ב' דוגמאות).

ה. מצינו מצוה שנעשית אחת לשבעים שנה.

תשובות

א. בסוכה (דף כ"ז ע"א), "אמר רבי אליעזר מי שלא אכל לילי יום טוב הראשון, ישרים לילי יום טוב האחרון של חג",

ושיטת רש"י (ד"ה ישרים), שייאכל בשמוני חוץ לסוכה, אולם התוספות ר"י (שם ד"ה ועוד) כתב "משלים ואוכל בסוכה", ומבואר שבשמוני עזרת צריך לאכול גם בתוך הסוכה, ואם היה לו סוכה שאינה רה"י גמורה לענין שבת, אלא רק מדין "מגו דהויא דופן לענין סוכה, הויא דופן לענין שבת" (סוכה ז' ע"א), הרי מבואר שם ברין שע"י חמינו נעשה רה"י גמורה לשבת, ומתחייב חטאת אם הוציא משם לרה"ר, ומכילא מצינו שאם אדם אכל בליל ז"ט של סוכות בסוכה זאת, הרי בשמוני עזרת סוכתו אין עליה שם סוכה, וא"כ אינה רה"י ואינו מתחייב עליה אם הוציא מתוכה לרשות הרבים, וחבירו שלא אכל מצינו שצריך לאכול בסוכה, והוי אצלו רה"י, ואם מוציא משם לרה"ר הרי הוא יחייב קרבן חטאת.

[ויש לכלפלל בזה דאולי אי"א לחלק שיהא רה"י לגבי אחד, ולא לגבי חבירו, ועיין באחרונים שדנו אם באשה שאינה חייבת בסוכה, אמרי' גם כן דהוי רה"י לנשים, כיון דהוי רה"י לנשים, (עיין בתשו' בנין ציון, ובמקראי קדש)].

ב. ר' אליעזר ס"ל בשבת קל"א ע"א, מכשירי סוכה דוחין את השבת, והשתא י"ל שגם כשעושה תשלומין בליל שמוני, המכשירין דוחין את השבת, ואותו אדם שלא אכל בליל ז"ט של סוכות, ועכשיו בשמוני צריך לישב בסוכה, ויכל לעשות מלאכות בשביל לעשות סוכה, אבל אדם אחר שאכל בליל ראשון, שאצלו שמוני אינו תשלומין, אם יעשה אותם מלאכות, יחייב חטאת.

ג. הנה בברכות כ"ה ב' כ"ז א' מבואר דמהני לזה מחיצת עשרה, ושמונתה לחסתפק המבואר בסוכה ז' א' מ"ג דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת, אם מהני דופן סוכה שלישית אפי' טפח גם להפסק לצואה, והנה האחרונים דנו אם אמרי' מ"ג דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת גם בנשים שפטורות מסוכה, ע"י בסי' לשון חיים להגאון מהרש"ק, ובסי' בית יצחק או"ח ס"י נ"ה ועי' מקראי קדש סוכות, והשתא אם מהני מ"ג דהוי דופן לענין הפסק צואה ולענין לשמש, ואם נימא שמוני דהוי דופן לסוכה מהני רק לאיש ולא לאשה אי"כ מצינו אופן שמונת לאיש ואסור לאשה.

יש שדנו אם בשמוני עזרת שבני חו"ל יושבים בסוכה אם גם בזה אמרי' מ"ג דהוי דופן ובדאי שזה יועיל רק לדינים דרבנן, וז"ל ע"כ להנ"ל.

ד. בברכי יוסף (ס"י תרכ"ד), דן באתרוג שהיה בו שיעור כבינה מצומצם, ועד סוף ימי החג הוא יתמעט ככבינה, האם כבר קודם לכן הוא פסול, וז"ל "נסתפקו קצת כחכמי דורנו, אתרוג שיש בו כבינה בעצמו, הלא הוא ככבינה, ובדאי לימים עוד את אחרונים של חג בער ליה שיעורא, אינפיק ביה בימים שיש בו שיעור, והביאו ראיה מדין סכר, דאם עתיד להתבטל בסוף לא נפיק, כמיש מור"ם (בסי' תרכ"ט בהגה סעף י"ב). ויש דוחין דסוכה שאני, דלא מפסקי לילת מימים, כמו שאמרו בכבינה דף ל' גבי הפר"ש ו' אתרוגים וכו', כמיש לקמן ס"י תרס"ה (סעף ב')."

ולכאורה נראה שבלאו הכי אי אפשר לפסול את האתרוג שהוא כבינה ביום הראשון, כיון שהיום הראשון דאורייתא הוא, ומדאורייתא הלא אין צריך שבעת ימים, וא"כ ודאי שאין בכך כלום מה שמתמעט בימים שא"כ, שאז הרי חייב רק מדרבנן, וא"כ צ"ל שכל הנידון הוא רק לענין יום השני שאז הוא חייב בו מדרבנן האם הוא כשר בו, וא"כ מצינו חומרא ביום שני יותר מבימים הראשון, דאילו ביום הראשון ודאי שא"כ ראוי לשבעה, אבל ביום השני הא נסתפק בברכי יוסף האם צריך ראוי, וצ"ל לפי זה דהספק הוא היינו האם צריך ראוי לששה.

[ומזה לחכסם צ"י הרי ביום הראשון צריך ליטול משני דעים, גם מדאורייתא וגם מדרבנן זכר למקדש, וא"כ שוב יש לדון שלענין הדין דרבנן ליטול ביום ראשון האם צריך שיהא ראוי לשבעה, ונמצא שאם נטל ביום ראשון אתרוג שאינו ראוי לשבעה יצא ידי חובתו מדאורייתא, אבל עדין צריך לחזור וליטול מדרבנן, ודלגבי הדרבנן יש לדון שיהא צריך ראוי לשבעה, וכל מה שנתבאר לעיל הוא להשיטות החולקים על החכסם צ"י, (עיין חלקת יואב ק"י קבא דקשיטתא, ועיין בקהלות יעקב סוכה)].

ושמונתה עוד אופן מהג"ר נחום נבנצל שליט"א בנטל אתרוג שלו ושל חבירו, דהא בתוספות בסוטה (דף י"ח ע"א, ד"ה דכתיב), מבואר שאם נטל שני אתרוגים לא יצא, ופירש כן את לשון הגמרא בסוכה (דף ל"ה ע"א), "לינקוט תרתי תלת פרי, אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות", ופשוט שרק אם שניהם כשרים לא יצא, אבל אם אחד מהם אינו כשר, הרי שייצא ידי חובתו בכשר, ולפי זה אם נטל שני אתרוגים, אחד שלו ואחד של חבירו, הרי ביום הראשון דבעינן לכס, יצא ידי חובתו באתרוג שלו, כיון שהאתרוג השני פסול הוא, ובימים השני שאז אין צריכים לכס, חשיב כנטל שני אתרוגים, ולא יצא ידי חובתו.

ה. בסוכה (דף מ"ט ע"א), דאמרי' "תניא אמר רבי אליעזר בר עזיק, לול קטן היה בין כבש למזבח, במערבו של כבש, ואחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין לישם, ומלקטין מושם יין קרוש שדומה לעגולי דבילה, ובאין ושורפין אותו בקדושה, שנאמר "בקדש הסך נסך שכר לה" (במדבר כ"ח ז')."